

2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: The Online Journal of the Migration Policy Institute As Trump Takes Office, Immigration Enforcement and Policy Poised to Undergo Major Changes

3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: The Online Journal of the Migration Policy Institute Despite Hard-Line Immigration Campaign Pledges, Trump Policy Remains in Flux

4. Лапшин С.А. Дефінітивний аналіз проблеми формування політичної культури студентської молоді / С.А. Лапшин // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка і психологія. – №35. – Вінниця: ВДПУ, 2011. – С.246-251.

Панова Ю.

ХАРАКТЕРИСТИКА "ОСОБЛИВИХ ВІДНОСИН" США і ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

У статті проаналізовано «особливі відносини» США та Великобританії на сучасному етапі.

Ключові слова: міждержавні відносини, «особливі відносини».

«Особливі відносини» між Сполученими Штатами Америки та Великобританією, що склалися внаслідок об'єктивних обставин міжнародної ситуації напередодні Другої світової війни, пройшли складний процес становлення, їхнє виникнення і формування відбувалося у період необхідності співпраці та співпадіння національних інтересів обох країн. Найважливіша спільна мета — подолати держав-агресорів на чолі з Німеччиною — настільки зміцнила англо-американський союз, що, досягнувши її, Вашингтон і Лондон продовжили будувати повоєнний світ разом. Тісна співпраця обох країн просліджувалась впродовж всього періоду «холодної» війни.

Мета дослідження передбачає постановку і розв'язання наступних завдань:

- з'ясування сутності «особливих відносин» як нового типу міждержавних взаємозв'язків;
- визначення його впливу на двосторонню співпрацю США і Великої Британії;
- розкриття особливостей зародження і процесу становлення «особливих відносин» Сполучених Штатів і Великої Британії;
- доведення взаємопов'язаності інтересів обох держав на міжнародній арені крізь призму існування «особливих відносин»

Існування між Великою Британією та США політичних відносин, які помітно відрізняються від відносин між будь-якою іншою парою великих країн, уже в ХХ ст. стало незаперечним фактом міжнародного життя. Вони почали складатись ще в роки Другої світової війни і, незважаючи на складний шлях еволюції, продовжують розвиватися особливим чином. Майже кожен керівник англійського уряду по-своєму визначав ці «привілейовані» відносини. У. Черчілль, Г. Макміллан називали їх «особливими», Г. Вільсон говорив про «тісні відносини», а М. Тетчер вважала їх «екстраординарними». Для Т. Блера відносини зі США були «базовими» та «особливими» [1, с. 6]. Лише прем'єр-міністр Е. Хіт називав їх «звичайними». Проте це

було в роки, коли Британія, після декількох невдалих спроб вступити до Європейського економічного співтовариства, зосередила зусилля на досягненні цієї мети і всіляко підкреслювала свою «європейськість», демонструючи певне дистанціювання від США. Небажання Лондона вступати до Європейського економічного співтовариства на перших етапах його створення пояснюється тим, що британці вважали «особливі відносини» зі Сполученим Штатами основним джерелом свого престижу та безпеки, а тому намагалися уникати будь-яких зобов'язань, які могли б порушити такий стан речей. Вони зручно почувалися у стосунках з американцями, які розмовляли оригінальним варіантом їхньої власної мови.

Підстави для зближення Великої Британії та Сполучених Штатів Америки були закладені в міжнародній ситуації, що склалася напередодні Другої світової війни. Незважаючи на політику «умиротворення», яку проводив уряд Британії щодо Німеччини, а також позицію американської адміністрації на чолі з Франкліном Рузвельтом, що ґрунтувалася на політиці ізоляціонізму, яка сягає своїм корінням доктрини Монро, очевидним було одне - агресора необхідно спинити. На той час правлячі кола як Великої Британії, так і США плекали надії на відвернення війни. Дотримуючись свого політичного і стратегічного курсу, Н. Чемберлен сподівався домовитися з А. Гітлером, поступово задовольняючи його претензії, а Ф. Рузвельт, надсилаючи численні листи німецькому лідерові, закликав докласти всіляких зусиль для розв'язання існуючих проблем мирним шляхом. Як засвідчили подальші події, такі спроби британського прем'єра та американського президента не увінчалися успіхом.

Перші спроби створення англо-американського союзу проти Німеччини та її сателітів зробив Рузвельт. У січні 1938 р. він надіслав телеграму Чемберленові, в якій пропонував європейським лідерам зібратися у Вашингтоні для обговорення розбіжностей у своїх позиціях щодо Німеччини. Однак британський прем'єр відхилив пропозицію президента США, будучи певним, що як з Гітлером, так і, насамперед, з італійським лідером Беніто Муссоліні, можна домовитись. Невідступність від політики «умиротворення» перекреслювала останній шанс для Великої Британії уникнути війни. Запеклий критик курсу кабінету Чемберлена У. Черчілль говорив прем'єрові, що відвернутися від Америки було повним безглуздом. Він передбачав, що невдовзі Британія відчайдушно потребуватиме такого союзника, як США.

Весь комплекс міждержавних зв'язків США і Великобританії здійснюється на основі спільності мови, історії, традицій, культурних і духовних чинників, що об'єктивно зближує американський і британський народи та визначає життєву потребу в їхніх двосторонніх відносинах. Обидві сторони ще з часів Другої світової війни зрозуміли взаємну вигоду такої співпраці: США допомогли Великій Британії витримати натиск гітлерівських військ і здобути перемогу у війні, а Великобританія, у свою чергу, спонукала США вийти з добровільної ізоляції на міжнародну арену і допомогла посісти місце світового лідера.[6]

Упевненість Ф. Рузвельта в тому, що виживання людства залежить від знешкодження гітлерівської Німеччини, повністю поділяв У. Черчілль. У своїх виступах він намагався донести до американських слухачів думку про те, що нацизм є

ворогом свободи людини. Черчілль проводив вражаючу паралель між тим, як американський і британський народи боялися одноосібної влади, і наголошував на необхідності виробити таку систему відносин у майбутньому, в якій життя всього людства не залежало б від вчинків однієї людини. Поступове зближення Рузвельта і Черчілля, налагодження співпраці між ними на основі глибокої взаємоповаги і спільних переконань стало вирішальним фактором для виникнення «особливих відносин» між США та Великою Британією.

У цей важкий для Англії час Черчілль був переконаний, що його народ боротиметься, незважаючи ні на що. Ця впевненість ґрунтувалася на думці, що Сполучені Штати рано чи пізно зрозуміють, наскільки серйозною є небезпека для їхніх інтересів унаслідок подій у Європі, і відразу нададуть необхідну допомогу західним демократіям. З перших днів перебування на посаді прем'єр-міністра Черчілль віддав наказ регулярно забезпечувати Рузвельта британськими щоденними оглядами про хід військових дій, які склалися для прем'єр-міністрів домініонів, і з цього часу й надалі Білий дім мав у розпорядженні всю важливу ін-формацію, якою володів Лондон. Пізніше Британія зробила ще один вагомий крок на зустріч США: особистій довіреній особі Ф. Рузвельта Гаррі Гопкінсу було дозволено перебувати на окремих засіданнях британського кабінету, що не могло не викликати роздратування британських урядовців. Американський посланець сприяв розширенню та поглибленню співпраці між двома націями, що згодом почало називатися «особливими» відносинами.

Нова глобальна стратегія США розроблялася на основі праць таких американських політологів, як Г. Уайджерт, Н. Спайкмен, Р. Странус-Хюпе, В. Стефансон та ін. Відправною точкою для висновків цих учених послужила теза про те, що США покликані відіграти особливу роль у світі. [2]

Слід зазначити, що більшість американських авторів дотримувалися тієї думки, що після Другої світової війни США не залишається нічого іншого, як вступити в тісний альянс з Великобританією для успішного досягнення своєї мети на «центральному материку», за визначенням британського геополітика Х. Макіндера – «Хартленді» (Heartland), що є осередком континентальних мас Євразії. Х. Макіндер вважав Хартленд «географічною віссю історії» – найбільш сприятливим географічним плацдармом для контролю над усім світом.

Великобританія у свою чергу розглядала США як головний та надійний гарант політичної, економічної та воєнної безпеки Британії, що забезпечували підтримку її великодержавної геостратегії. Виходячи з цього, Англія обрала собі позицію стороннього спостерігача у європейських процесах [3].

Американські і англійські лідери прагнули до зміцнення відносин між двома країнами, розглядаючи їх, як з'ясувалося, в якості основи для більш широкої коаліції. Крім того, володіючи важливими політичними зв'язками в Західній Європі і підконтрольній території, Великобританія була необхідним союзником для США. Сама ж Великобританія опинилася під загрозою фінансового банкрутства, від якого вона могла бути врятована лише за допомогою американських фінансових ресурсів.

Особисті відносини між президентом США Ф. Рузвельтом та прем'єр-міністром Великої Британії У.Черчіллем відігравали провідну роль у процесі формування союзницьких зв'язків. Налагодження постійного контакту між лідерами обох держав, численні консультації, специфічні форми і методи співпраці — все це пояснює «особливість» американо-британських відносин [4].

Найбільш повно сутність «особливих відносин» розкривається у фултонській промові У. Черчілля 5 березня 1946 р. у штаті Міссурі. На його думку, уникнути війни у майбутньому, а також постійно зміцнювати роль світової організації у справі забезпечення миру можна лише за умови братерства між англомовними народами, а це означає «особливі відносини» між Британською Співдружністю і Сполученим Штатами Америки. Таке братерство, зазначав Черчілль, «вимагає не лише зростаючої дружби і взаєморозуміння між нашими величезними але спорідненими суспільними системами, а й постійних тісних стосунків. Забезпечити підтримку взаємної безпеки за допомогою спільного використання військових баз морських і повітряних сил, якими володіють обидві країни у всьому світі». Акцент на військовій сфері в американо-британських відносинах пояснюється послабленням Британії після війни і намаганням останньої використати зв'язок зі США для збереження і зміцнення становища своєї країни на міжнародній арені. Інтеграція зусиль США та Великої Британії у військовій сфері досягла такого рівня, аналогів якого важко знайти в історії, а в сфері дипломатії ще жодні великі держави не намагалися так тісно координувати свою політику щодо інших країн, як трансатлантичні союзники. Основною метою відносин США і Великої Британії були якомога тісніша співпраця і координування політичної та фінансової могутності обох держав для тривалого миру. У військовому плані це означало інтеграцію стратегії, збройних сил і ресурсів, в економічному — спільне стимулювання міжнародної торгівлі, забезпечення перевезень і засобів зв'язку, у політичному — підтримку дружніх відносин між державами, а також координування політики щодо інших країн.

Президент Сполучених Штатів став ініціатором налагодження контактів з воюючою стороною, попри офіційний нейтралітет своєї країни, і розвинув співпрацю з Англією до значущих масштабів. Обійшовши британського прем'єра, міністерство закордонних справ і американське посольство в Лондоні, Рузвельт встановив прямий зв'язок з єдиною, на його думку, людиною, здатною врятувати Європу від Гітлера. Для Черчілля, який спрямував свої погляди на захід у пошуках допомоги для Британії, ініціатива американського президента мала надзвичайне значення. Вона започаткувала найважливіші стосунки в його житті [1].

Ф. Рузвельт намагався скористатися шансом, що випав на долю Америки. Він розумів, що війна послабить, як Німеччину, так і її противника, а це давало змогу Сполученим Штатам обійняти провідні позиції у світі. Тому Вашингтону було не вигідно залишатися осторонь європейських подій, оскільки треба було підтримувати Англію та Францію у протистоянні Німеччині. Водночас імовірно підписання Англією та Францією мирної угоди з Гітлером ізолювало б Сполучені Штати від світу. Для пошуку і вивчення можливостей зближення ворогуючих сторін, а також засад, на

яких вони погодяться укласти мир, 9 лютого 1940 р. Рузвельт скерував Семнера Уеллеса, заступника держсекретаря США, з візитом у Європу. Уеллес провів переговори з представниками керівних кіл Італії, Німеччини, Франції та Англії, однак уже після відвідання Берліна його місія, по суті, вичерпалася, оскільки стало зрозуміло, що Гітлер не був зацікавлений у мирних ініціативах, а мав рішучі наміри продовжувати свою переможну війну. Як зазначав Уеллес, єдиною силою в світі, здатною зупинити Гітлера і його прибічників, могло стати їхнє переконання в тому, що у спустошливій війні, форсованій Німеччиною в Європі, Сполучені Штати з власних інтересів виступлять на боці західної демократії. У Лондоні на відміну від Франції, Уеллес упевнився, що Британія боротиметься з Німеччиною до переможного кінця. На зустрічах з ним 12 березня 1940 р. Черчілль та Іден — міністр у справах домініонів — рішуче висловилися за необхідність розгрому Гітлера. Черчілль заявив, що цілі Німеччини залишаються незмінними — військова інтервенція і світове панування, і що такі цілі ставлять під загрозу інтереси як Британії, так і США. Своєю чергою Іден зазначив, що не бачить виходу із ситуації, що склалася, за винятком розгрому Німеччини і встановлення такого режиму в країні, якому можна було б довіряти. Чемберлен і міністр закордонних справ лорд Галіфакс погоджувалися, що тривалий мир у Європі може бути досягнений лише після заміни гітлерівського режиму, однак на відміну від Черчілля та Ідена, сподівалися на державний переворот у Німеччині та прихід до влади опозиційних сил. Загалом місія Уеллеса довела неможливість укладення миру з Гітлером. У звіті про свою поїздку він писав, що нема жодних шансів успішного ведення переговорів між ворогуючими сторонами щодо відновлення миру. Інформація, з якою повернувся Уеллес з Європи, допомогла зрозуміти у Вашингтоні, що війна буде тривалою. Своєю чергою Гітлер і Муссоліні, оцінивши позицію США, дійшли висновку, що можна завдати удару Заходу, не боячись вступу Сполучених Штатів у війну [7].

Варто відзначити, що «особливі відносини» з самого початку не були рівноцінним партнерством, оскільки зароджувались у період послаблення могутності Британської імперії і виходу Сполучених Штатів на міжнародну арену як світового лідера. Цим і пояснюється їхня асиметричність. «Особливі відносини» ґрунтуються на спільності мови, історії, традицій, культурних і духовних чинників, що сприяли зміцненню двосторонніх стосунків між американським і британським народами. Ці взаємини поглибилися завдяки взаємовигідній співпраці в економічній, військовій сферах, роботі дипломатичних і розвідувальних служб. Стрижнем «особливих відносин» є співробітництво США і Великої Британії в галузі ядерних озброєнь, аналогів якого не знає світ. Феномен двосторонніх стосунків Америки і Британії полягає у тому, що вони не були задекларовані в документах, ніде не записані відповідні права і зобов'язання кожної з держав у проведенні зовнішньополітичного курсу. Ці відносини виникли внаслідок життєво необхідних потреб США та Великої Британії і, не конкретизовані й не обмежені певними рамками, виявилися набагато міцнішими та продуктивнішими, ніж тогочасне партнерство чи співробітництво країн, що здійснювалося через укладання і підписання різних договорів та угод. Такі стосунки є

прикладом відносин якісно вищого рівня взаємоповаги між партнерами. Вони не потребують затвердження на папері, а ви- магають взаємної довіри між країнами.

Список використаної літератури:

1. Лапшин С.А. Дефінітивний аналіз проблеми формування політичної культури студентської молоді / С.А.Лапшин // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка і психологія. – №35. – Вінниця: ВДПУ, 2011. – С.246-251.
2. Олійник О.В. Еволюція сутності американо-британських «особливих» відносин / О.В. Олійник // Збірник наукових праць «Політологічні студії». — 2010. — №1. — С. 42-51.
3. Олійник О.В. Зародження американо-британських «особливих» відносин / О.В. Олійник // Збірник наукових праць «Політологічні студії». — 2011. — №2. — С. 142-154
4. Особливості відносин США і Великобританії з 1945 по 1991 рр. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://istfak-mgu.at.ua/publ/zovnishnja_politika_derzhav_svitu_v_umovakh_globalizaciji/osoblivosti_vid_nosin_ssha_i_velikobritaniji_z_1945_po_1991_rr/4-1-0-35
5. Храбан І. «Третій шлях» Великої Британії в європейській політиці / І. Храбан // Людина і політика. — 2004. — № 2. — С. 112—121.
6. Шаклеина Т.А. Внешняя политика США: консенсус между правительством и общественностью? / Т.А. Шаклеина // США — Канада: экономика, политика, культура. — 2000. — № 11. — С. 54-68.
7. McAllister J., Reaves J. Tony Blair: a friend of Bill tries to become a Buddy of Dubya // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.time.com/world/article/0,8599,100410,00>

Пащенко О.

ВРЕХІТ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

У статті розглядається проблема виходу Великобританії з Європейського союзу та аналізуються причини брексіту. Також вказуються наслідки брексіту як для самого Сполученого королівства, так і для Євросоюзу.

Ключові слова: Brexit, брексіт, Європейський Союз, Євросоюз, ЄС, євроінтеграція, референдум, причини, наслідки.

Актуальність статті: проблема, досліджена у даній статті, є актуальною, адже вона досліджує та аналізує напрямки геополітичної та економічної політики Великобританії, однієї з найвпливовіших країн на політичній арені, на сучасному етапі.

Мета: дослідження та аналіз причин та наслідків виходу Великобританії з Євросоюзу.

23 червня 2016 року у Великій Британії відбувся референдум, який мав важливе історичне значення для країни. Британці шляхом голосування вирішували чи є сенс